

De Reformatione Monasterii in ETTERSBOCH.

Monasterium in *Ettersboch* in Thuringia prope *Wimariam*, ad duo miliaria ab *Erfordia*, ordinis Canonicorum regularium, Comites *de Glichen Ludovicus & Ernestus* mihi & doctori *Paulo*, in Novo opere & ad S. Mauritium Hallis, reformandum in temporalibus & spiritualibus tradiderunt; quod progenitores eorum illius fundatores fuerunt. Monasterium ipsum non sub Landgravio Turingiæ, sed fundus ejus sub Archiepiscopo consistit Maguntino. Comites isti in principio omnia ad id necessaria nobis procuraverunt, & ad conventum nos induxerunt, & eis, ut nobis obedirent, mandaverunt, omniaque bona monasterii, ubi sita essent, nobis demonstrarunt. Nos igitur antiquum Præpositum ad tempus in officio retinuimus. Deinde novum Præpositum de Novo Opere, fratrem *Hermannum de Arnhem*, mihi à capitulo de *Wyndesem* datum, ibi instituimus. Provisor autem Domini Maguntini Dominus *Adolphus de Nassau*, Canonicus tunc Ecclesiæ Maguntinæ, nunc Episcopus ibidem, dictum *Hermannum* in Præpositum confirmavit, cui plures de Novo Opere in adjutorium ejus concessimus. Assumpserunt ergo ibi statuta nostra capituli de *Wyndesem*, cantum, habitum, ceremonialia, ordinarium, & usque in præsens servant, sicut in Novo opere Hallis, & per XV. annos semper ita servaverunt. Post *Hermannum* frater *Henricus de Keyferswoert*, de Monasterio *Molenbeke* mihi datus, ibi usque ad mortem fuit Præpositus. Post eum *Hermannus*, tunc Prior in Novo opere, nunc est Præpositus ibidem, qui in bona disciplina, pace & concordia tenet fratres suos; similiter & in profectu temporalium: sicut Præpositus nunc *Novi Operis*, & ego in Sulda præsentatus hoc anno, ibidem visitatores, invenimus; qui usque nunc stant sub Præposito *Novi Operis* Hallis, & capitulo provinciali eorum uniri & incorporari sunt parati, quantum in eis est.

CAPITVLVM DECIMVM SEPTIMVM.

De Reformatione monasterii SANCTI SPIRITVS prope SOLTVEDEL.

Monasterium S. Spiritus ordinis canonicorum regularium, *Verdensis* diœcesis in Marchia constitutum prope oppidum *Zolwedel*, hoc modo [anno 1470] reformatum est: Illustris Princeps *Fredericus* Marchio Brandeburgensis, Elector Imperii, Archicamerarius Imperii, Stettinensis & Pomerensis Dux, & Borchgravius Nurenbergensis scripsit Principibus Saxoniæ unâ cum Episcopo *Verdensi*, aut ejus locum tenenti, quatenus dictum monasterium vellet reformare. Ad instantiam ergo & preces Dominorum præfatorum nos in *Richenberg*, in *Sulda*, in *Hamersleve* Priores ad præfatum monasterium pariter accessimus. Episcopus autem *Verdensis* misit nobis in occursum ad XX miliaria Canonicum Ecclesiæ suæ, Magistrum *Johannem Preen*, quondam officialem & suum Protonotarium, Dominum *Johannem Oletewaghen*, sigillum Episcopi secum habentem, qui in mandatis habuerunt, ut, quicquid nobis tribus Patribus visum fuerit sigillandum, id nomine suo sigillarent. Marchio etiam Brandeburgensis suos nobis in adjutorium misit ambasiatores. Anno igitur M. CCCC. LXX. in octava Epiphaniæ Ambasiatores Principum & Consulatus utriusque civitatis nobiscum monasterium S. Spiritus ingressi sunt, requirentes conventum & Præpositum monasterii, ut nos in visitatores auctoritate Apostolica reciperent. Qui deliberatione accepta, Episcopi mandata in scriptis requirebant. Ego autem vespere tria edidi mandata ****

XL.

MONACHI HAMERSLEBIENSIS

NARRATIO

DE

BASILICA GOSLARIENSI EIVSQVE
PRÆPOSITIS.

HENRICVS Cæsar Rex tertius, filius vel focer *Conradi*, Ecclesiam GOSLARIENSEM, cujus jam *Conradus* fundamenta jecerat decessor, regio cultu absolutam, dedicari fecit per manus sanctissimi Pontificis *Leonis* noni, præsentibus Cardinalibus, Episcopis, Abbatibus LXXIII. quam Ecclesiam idem Imperator voluit appellari

appellari *Imperii Capellam*, & Canonicos ipsius *Capellanos regios*. Operam ergo dedit exactam, ut viros tanto honore dignos eidem Ecclesie præficeret, si quidem etiam regni illic sedem constituerat. Electi igitur sunt ex omni fere *Germania* viri doctissimi ac religiosissimi, inter quos & venerabilis *Benno*, maximis Imperatoris precibus, jubente præfato *Leone* Papa, vix tandem à monasterio suo extractus, ac dictæ Goslariensi Ecclesie novæque congregationi spiritalis dux ut esset, in magistrum & Canonicum præfectus est. Quam laudabilem vitam olim duxerit hæc Goslariensis Canonicorum congregatio, ex hoc patet, quod eorum plures sanctorum numero adscripti sunt: idque quod cum in potestate Imperatorum adhuc esset, Episcoporum designatio, pauci aliunde, quam ex eadem *regia*, ut dicebatur *capella*, tam sub prædicto *Hinrico tertio*, quam sub filio ejus *quarto*, ac nepote *Hinrico quinto*, ad quæcunque etiam Episcopia ascenderunt. Ut hoc ex eo pateat, nomina eorum & sedium Episcopaliū, ad quas sublimati sunt, subscribuntur, *Italia, Gallia & Germania*, sicut apud Goslariensem Ecclesiam ibidem hæc & alia leguntur scitu digna.

NOMINA
PRÆPOSITOIVM.EPISCOPATVS
EORVM.

Rumoldus Præpositus I.

Engelhardus II. (a)

Gunterus III.

Wernherus IV.

Anno V.

Bibo VI.

Bruno VII.

Otto VIII. Præpositus.

Sviderus IX.

Hartwicus X. (b)

Wilhelmus XI.

Bertoldus XII.

Arnoldus XIII.

Bruno XIV.

Geroldus XV.

Craſt *al.* Craſiph. (c)

Benno Magister

Robertus Præpositus XVII.

Matro XVIII.

Herebertus XIX.

Eckhardus XX.

Godfridus XXI.

Eppo XXII.

Vdalicus XXIII.

Cono XXIV.

Conradus XXV.

Landolphus XXVI.

Ricolphus XXVII.

Erpo XXVIII.

Hinricus XXIX.

Hetzelinus XXX.

Hinricus XXXI.

Eylbertus XXXII.

Liemar (d) Magister

Hildolfus Magister,

Hic (e) sequitur *Benno* Magister Goslariæ & Præpositus 36. sequitur*Abelogue* 37.

Atelhogus Præpositus XXXIII.

Ekhardus XXXIV.

Cunradus Canonicus

Ludolphus Canonicus

Johannes Magister

*Constantiensis Episcopus.**Magdeburgensis Archiep.**Bambergensis Episc.**Amerseburgensis Episc.**Coloniensis Archiep.**Tullonensis Episc.**Herbipolensis Episc.**Ravennatensis Episc.**Bambergensis Episc. postea Clemens II.**Magdeburgensis Archiep.**Veronensis Episc.**Interamniensis Episcop.**Pataviensis Episc.**Vercellensis Episc.**Ravennatensis.**Misnensis designatus Episc.**Misnensis Episc.**Bambergensis Episc.**Verdensis Episc.**Leodiensis Episc.**Poloniensis Episc.**Ratisponensis Episc.**Vormatiensis.**Argentinenſis.**Frisingensis.**Trajectensis.**Treverenſis Archiepiscopus.**Moguntinenſis Archiep.**Monasterienſis Episc.**Augustenſis Episc.**Hildensemensis Episc.**Paderbornensis Episc.**Numensis [leg. Mindensis] Episc.**Hamborgensis Archiepisc.**Coloniensis Archiepisc.**Hildensemensis Episcop.**Spirensis Episc.**Hildensemensis Episc.**Halberſtadenſis Episc.**Halberſtadenſis major Præpositus, dictus (e) Semeca, &**Teutonicus, Magister & Doctor Decretorum.*

Sss 2

Rudol-

(a) al. Eggardus.

(c) In antiquis monumentis verius *Craſis* dicitur.

(e) Hæc omittuntur apud Emserum.

(b) al. Herwicus.

(d) Paragraghus hic omittitur in Emseri editione.

Rudolfus Vicedominus,
 Conradus Canonicus
 Valentinus XXXV. Præpos.
 Guntherus Canonicus
 Sigifridus XXXVI.
 Arnoldus XXXVII.
 Johannes Canonicus
 Hinricus Canonicus

Suerinensis Episc.
 Magdeburgensis Archiep.
 Mindensis Episc.
 Magdeburgensis designatus.
 Hildensemensis Episc.
 Bambergensis Episc.
 Havelbergensis Episc.
 Havelbergensis Episc.

Hos & alios latius require apud Ecclesiam Goslariensem. *Sed non plus collectum inveni, unde hæc correxi, in Goslaria 1518. Ibi stat: Benno Magister Goslariensis & Præpositus, & Mülnensis Episcopus, obiit 1077. & receptus ex Goslaria anno 1066.*

XLI.

IOHANNIS DE POLDA
 CHRONICON ECCLESIAE HAMELENSIS
 SVPPLETVM

Ex MSto.

IN nomine Domini, Amen. Quia ob labentem generis humani (a) memoriam, res mirifice antiquitus gestæ chronicè (b) describuntur, anno igitur à nativitate ejusdem DCCXII. Anastasio secundo Imperium Romanorum gubernante, Gregorio secundo Papa sedem (c) in vera (d) Româ tenente, qui gloriosum patronum nostrum Beatum Bonifacium martyrem ad votum Pipini Ducis, majoris domus Franciæ, Beati Wilbrodi (e) Moguntinensis (f) archiepiscopi senio gravati ac totius cleri precum instantiâ, in archiepiscopum ejusdem sedis Moguntinensis propriis manibus, cum magna lætitiâ cœtus Cardinalium, in crastino beati Andreæ Apostoli consecravit, pallio, clementiis, ac multis reliquiis honestavit & prænomen filii (g) quod est *Bonifacius*, propter eximia sua beneficia erga ecclesiam Dei per annos 40. facta imposuit: Quia prius *Winfriidus* nomine patris sui fuit vocatus (h). Idem venerabilis Papa Gregorius, misit Beatum virum Bonifacium ad Ducem *Pipinum* majorem, patrem Caroli M. ut ipsum in primum Regem Franciæ ungeret & consecraret, quod factum fuit in civitate *Jessum*, (i) quæ nunc *Orlens* vocatur. Iste *Pipinus* Princeps multum dilexit Beatum Bonifacium, eò quod primitus juvit eum congregare Regnum & ejicere *Hildericum Lubertum* (*) & Effœminatam & quod prælio (k) suæ peregrinationis pacem & concordiam inter patrem suum *Carolus Martellum* vel tendentem (l) sic dictum, quia omnes Principes in circuitu tondebat (l) & macerabat, & *Rabodonum ultimum Regem Frisonum* constituit & ordinavit. Iste fuit Rex *Rabodonus*, qui à Beato *Wulframo Episcopo* debebat baptisari, habens unum pedem in baptisterio, & alterum foris, requisivit, utrum de suis parentibus plures in cœlo regnarent, vel ad inferos descenderint; responsum fuit, quod plures ad infernum: & ille extrahens pedem de fonte dicens, & nos plurimatem (m) cupimus imitari, tertia die sine baptisate discessit. Et deinceps (n) Bonifacius verbum Dei undique in Frisia feminavit, quod dictus *Rabodonus* prohibuit, quo tandem gladiis impiorum occubuit.

Hic athleta & preciator (p) Bonifacius 33. annos in Episcopatu Moguntinensi vixit. Francos, Bavaros, Thuringos, Hassones, Frisones ad veram fidem convertit. Auctoritate apostolica inquisitor hæreticæ pravitatis extiterat, unde adjutorio dicti Regis *Pipini* multos hæreticos exterminavit & igni tradidit comburendos, & quatuor Synodos generales incitavit (q), & in Almania multa mirabilia fecit. Primò ecclesiam *Fuldensem* in pago *Grapsfeld* in honorem Beatorum *Petri & Pauli* apostolorum constituit & consecravit, sed eam imperfectam reliquit. Unde petiit *Beatum Lullum* suum archidiaconum, in dicto Episcopatu suum successorem, ut dictum monasterium perficeret, ac ibidem ipsum sepeliret, quod & factum fuit. Et ipse *Pipinus* Rex præcipit, quod nunquam debet exhumari & alio duci. Deinde ordinavit ecclesiam collegiatam *Friulariensem*, & profectus in Westphalam ad opidum *Geimaria*, ubi reperit robur vel quercum

(a) MStum: humanæ generationis. (b) conscribuntur. (c) Apostolatus. (d) lego: veterem.
 (e) VVilbrodi. (f) Maguntinensis. (g) prænomen sibi. (h) nuncupatus. (i) Tessym.
 (*) forte *Lombardum* dixit autor, ut infra, credens, *Hildericum* genere Lombardum fuisse. (k) & quod in principio. (l) lego *tudentem, tudentem*. (m) pluralitatem. (n) beatus.
 (p) præliator. (q) incitavit.